

Molnár Lídia

ADATOK AZ ERDEI FÜLESBAGOLY (ASIO OTUS L.) TÉLI TÁPLÁLKOZÁSÁHOZ SEPSISZENTGYÖRGYÖN KÖPETVIZSGÁLATOK ALAPJÁN

Az erdei fülesbagoly (*Asio otus* L.) táplálékának vizsgálata köpetek alapján sok szakdolgozat témáját képezi kül- és belföldön egyaránt. Ahogy azt már felsoroltam az *Adatok az erdei fülesbagoly (Asio otus L.) táplálkozásához Kovászna megyében köpetvizsgálatok alapján*¹ című dolgozatomban, Erdély területén kevesebb kutatás folyt ebben a témában, Kovászna megyéből pedig a sajátjaimon kívül nem ismerek adatokat.

A gyűjtések helye és ideje

A Milvus Madár- és Természetvédelmi Egyesület 2009–2010 telén országos felmérést indított a településekre behúzódtott erdei fülesbagoly-állományok felmérésére. Sepsiszentgyörgyön december–március hónapokban havonta egyszer (december 13., január 15., február 13., március 11.) számoltam össze az Egészségügy sétány tömbházai között levő zöldövezetbe behúzódtott erdei fülesbaglyokat (2. ábra). Legnagyobb számban (21 példány) decemberben voltak. Ezen alkalmakkal összegyűjtöttem a nappalozó fák alatt található köpeteket (1. ábra).

Az erdei fülesbaglyok főleg örökzöld fák, luc- és jegenyefenyőn húzódtak meg nappalra, de látni lehetett őket lombjukat vesztett fák is (3. ábra). pl. a Váradi József Általános Iskola kerítése melletti fűzfán, vagy a közelben található, télire lombját elhullató vörösfenyőkön is. A köpetek vizsgálatából kiderült, hogy a baglyok táplálékuk egy részét a város területén, míg más részét a közelben levő füves területeken vagy az erdőben gyűjtötték.

Munkamódszer

A köpeteket kézzel gyűjtöttem össze, többnyire már összetöredezett formában, így a köpetek számát nem tudtam felmérni. Az épen talált köpetekben levő zsákmányállatok száma alapján átlagban 3,09 példányt számíthatunk egy köpetre. A köpeteket száraz állapotban, egyenként bontottam szét, és azonnal meghatároztam a bennük levő fajokat Schmidt Egon *Bagolyköpetvizsgálatok*² című határozója segítségével.

Az *Apodemus* fajok esetében a fogazat és koponyafelépítés alapján csak a pirókegér (*Apodemus agrarius*) különíthető el biztonságosan, a többi fajt *Apodemus* sp. név alatt tárgyaltam. A madármaradványok fajig történő meghatározását Dr. Kessler Jenő paleornitológus, a denevérkoponyák azonosítását pedig Barti Levente végezte, illesse köszönet őket.

Eredmények

Az 1. táblázatban és a 4. ábrán foglaltam össze a köpetvizsgálatok eredményeit, külön hónapokra bontva és összesítve is. Az 5. ábra mutatja a zsákmányfajok rendszertani csoportosítását. Ebből kiderül, hogy az erdei fülesbagoly táplálékának 97,5%-át emlőszállatok képezték és csak 3,45%-át madarak. Az emlőszállatok legnagyobb arányban (69,4%) a pocokfélék, elsősorban a mezei pocok (*Microtus arvalis*) képviselte. Ez az Európa legnagyobb részén honos, rendkívül gyakori kis rágcsáló elterjedési területén mindenütt az erdei fülesbagoly leggyakoribb zsákmányállata. A mezei pocok nagy aránya arra is utal, hogy a télire városba behúzódtott baglyok táplálékuknak nagy részét a várost körülvevő legelőkön szerzik. Nagysági sorrendben a következő emlőscsoportot az igazi egerek képviselik 18,79%-al. Ebből 9,56%-ot az *Apodemus* sp. név alatt szereplő 3 erdei egérfaj képviseli. 5,08%-ban volt jelen a köpetekben a házi egér (*Mus musculus*). Mivel az erdei fülesbagoly sohasem vadászik épületekben, bizonyára a házi egér szabadon élő alfajáról van szó. Mivel a köpetekből nem kerültek elő ép patkánykoponyák, csak töredékesen, vagy csak az állkapcsok, ezért nem sikerült fajra meghatározni őket. Jelenlétük ugyan csekély, de arra utal, hogy az erdei fülesbaglyok a város területén is vadásznak. A cickányfajok 5,27%-ban voltak jelen a köpetekben, jelentősebb arányban (1,95%) a mezei és keleti cickány. A denevérek a szakirodalom szerint csak elvétve és nagyon kis, 1–2 ezreléknyi mennyiségben képezik a baglyok táplálékát, s közülük is főleg a macskabagoly és a gyöngybagoly kap el denevéreket is. Gyöngybagoly köpetekben találtak

¹ MOLNÁR Lídia 1981.

² SCHMIDT Egon 1967.

már időszakosan nagy arányban (36%) korai denevér maradványokat, de ennek megvolt a kézzelfogható magyarázata.³ A sepsiszentgyörgyi köpetekben átlagban 3,26%-ban fordult elő korai denevér (*Nyctalus noctula*), s ennek okát csak találgatni lehet. A korai denevérek előszeretettel tartózkodnak a panelek repedéseiben, üregeiben, ahol át is telelnek. Megtörténhetett, hogy melegebb téli napokon, a téli álmukból időnként feléledő denevéreket mint könnyű zsákmányt elkapták a madarak. A szakirodalom szerint az erdei fülesbagoly nem vadászik épületekben, tehát ki lehet zárni a lehetőségét annak, hogy megrongálódott épületekbe behúzódott denevérkolóniákra vadásztak volna. A 6. ábrán látható a korai denevérek arányának változása a négy hónapban. A madarak aránya az erdei fülesbagoly táplálékában átlagban 3,45% volt, legnagyobb számban házi verebek estek áldozatul (2. táblázat).

A 3. táblázatban összehasonlítottam a Sepsiszentgyörgyön regisztrált adatokat két régebbi felmérés

eredményével, az egyiket 1994–95-ben végezték Jászvárosban (Iasi), a másikat 1997–98-ban Bákóban.⁴ A 7. ábrán láthatók a fontosabb táplálékállatok mennyiségi különbségei. Sepsiszentgyörgyön változatosabb volt a baglyok tápláléka. A cickányfajok aránya nagyobb, a korai denevér pedig teljesen hiányzik a két másik városban élő erdei fülesbaglyok táplálékából. Nyilván ebből adódik, hogy a táplálék zömét kitevő mezei pocok aránya kisebb a sepsiszentgyörgyi baglyoknál.

A 4. táblázatban összehasonlítottam az általam ezelőtt harminc évvel végzett felmérések eredményeit a mostaniakkal. 1980-ban a felmérést Rétyen, a Rétyi Nyírben telelő fülesbaglyoknál végeztem,⁵ így nyilván adódnak eltérések a faji összetételben és az egyes fajok mennyiségében is. A Rétyen talált köpetekből hiányzott a földi pocok, a patkány és a korai denevér, valamint a *Neomys* faj, viszont jelen volt a vízi pocok. A 8. ábrán láthatók összehasonlítva a mennyiségileg nagyobb eltérést mutató táplálékállatok.

Molnár Lídia – Sepsiszentgyörgy, molnarlidia@gmail.com

Irodalom

FEHÉR Csaba Endre

1996 Korai denevér (*Nyctalus noctula*) szokatlanul nagyarányú előfordulása gyöngybagoly (*Tyto alba*) köpeteiben, *Denevérkutatás*, 2, 41–42.

LAIU, Luminița – PASOL, Paul – FENERU Florin – MURARIU, Dumitru

2002 The analysis of the winter food structure in *Asio otus otus* l. (Aves: Strigiformes) from Bacau and Iasi towns – Moldavia, Romania, *Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle Grigore Antipa*, XLIV, 423–430.

MOLNÁR Lídia

1981 Adatok az erdei fülesbagoly (*Asio otus* L.) táplálkozásához Kovászna megyében köpetvizsgálatok alapján, *Aluta*, 415–425.

SCHMIDT Egon

1967 *Bagolyköpetvizsgálatok*, Budapest.

³ FEHÉR Csaba Endre 1996.

⁴ LAIU, Luminița et alii, 2002.

⁵ MOLNÁR Lídia 1981.

**Contribuții la cunoașterea hrănirii ciufului de pădure (*Asio otus* L.)
în timpul iernii în orașul Sf. Gheorghe**

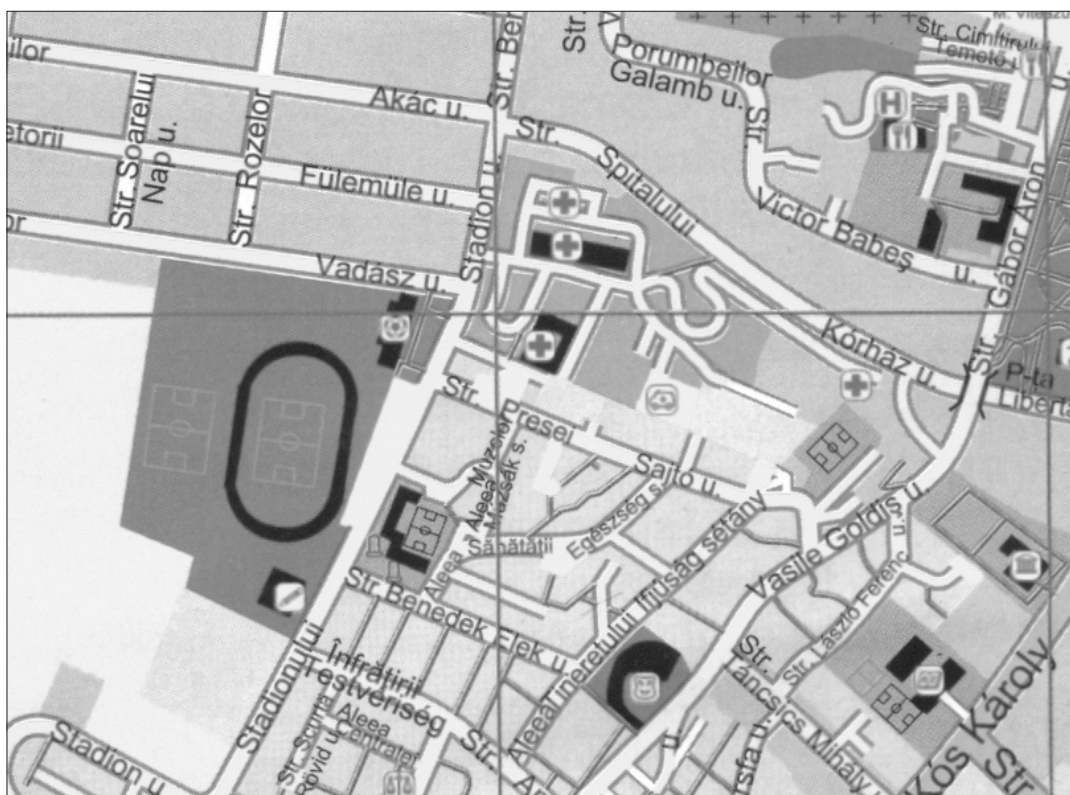
(Rezumat)

Lucrarea cuprinde rezultatele analizei ingluviilor de *Asio otus*, colectate în perioada decembrie 2009 – martie 2010, cu ocazia recensământului acestei specii. În tabelul 1 și figura 1 am cuprins lista speciilor din compoziția hranei ciufului de pădure, în care predomină mamiferele (97,5%). Hrana de bază o constituie *Microtus arvalis*, în procent de 69,35%. S-a constatat prezența în procent de 3,26% a speciei *Nyctalus noctula*, fapt care nu a fost semnalat încă în literatura de specialitate. În lucrare se fac comparații cu compoziția hranei ciufului de pădure din alte două orașe, Iași și Bacău (tabelul 3 și figura 7), precum și cu rezultatele obținute cu treizeci de ani în urmă, când am analizat ingluviile găsite în Mestecănișul de la Reci (tabelul 4).

**Contributions to the knowledge of the long-eared owl (*Asio otus* L.)
winter diet in Sepsiszentgyörgy (Sf. Gheorghe)**

(Abstract)

The study comprises the results of the analyses of *Asio otus* pellets, collected in the period between December 2009 and March 2010 on the occasion of the census of this species. In chart 1. and figure 1. I have included the list of species compounding the long-eared owl's diet, in which mammals prevail (97.5%). The basic food is common vole (*Microtus arvalis*) in a rate of 69.35%. The presence of the common noctule bat (*Nyctalus noctula*) was observed in a rate of 3.26%, a fact that hasn't been registered in the specialty literature so far. In this study comparisons are made between the diet-composition of long-eared owls from other two cities, Iași and Bacău (chart 3. and figure 7.), as well as with the results obtained 30 years earlier, when I have analysed the pellets found in the Rétyi Nyír (Mestecănișul de la Reci) reservation (chart 4).

1. ábra Térkép a baglyok nappalozó helyeivel

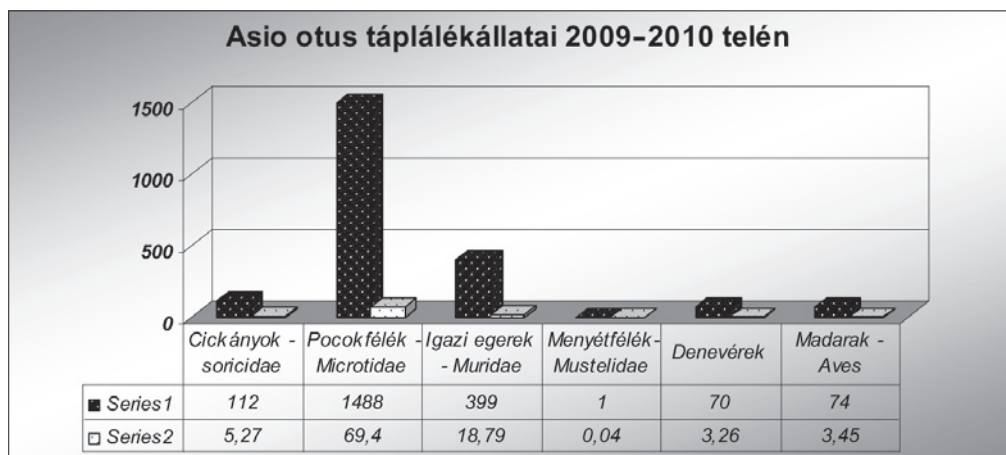
2. ábra Az Egészségügy sétány

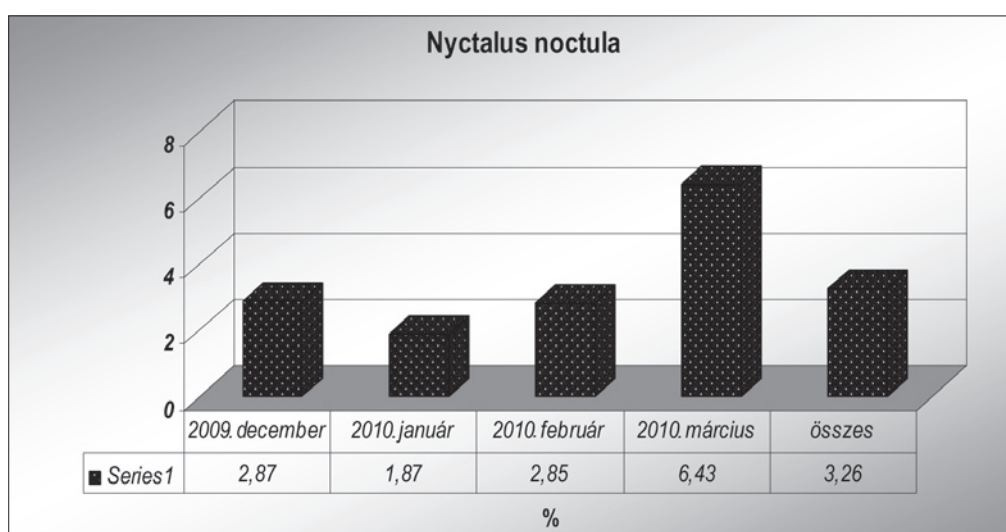
3. ábra Erdei fülesbagoly

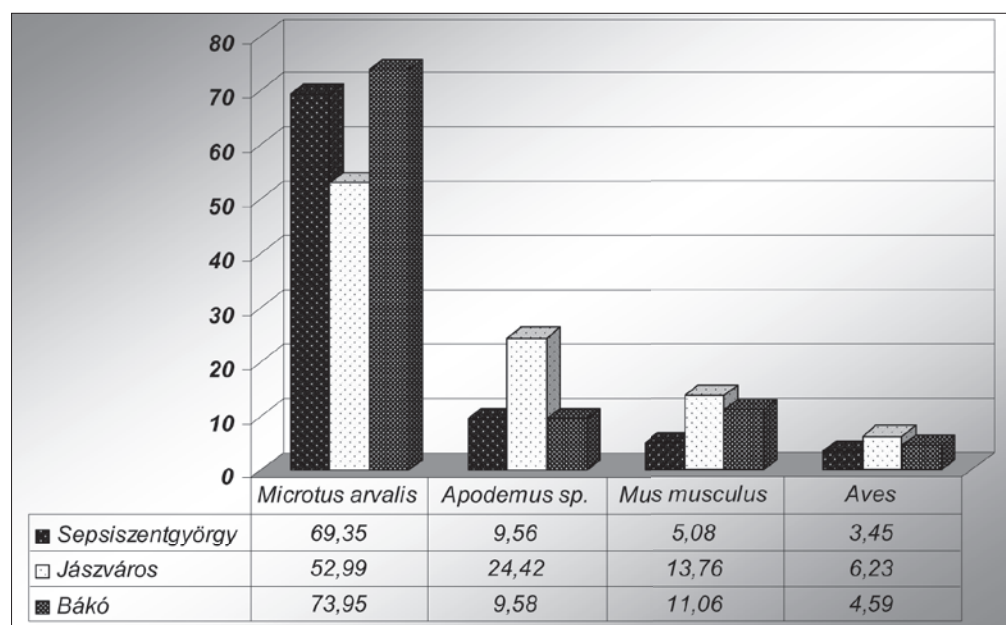
4. ábra

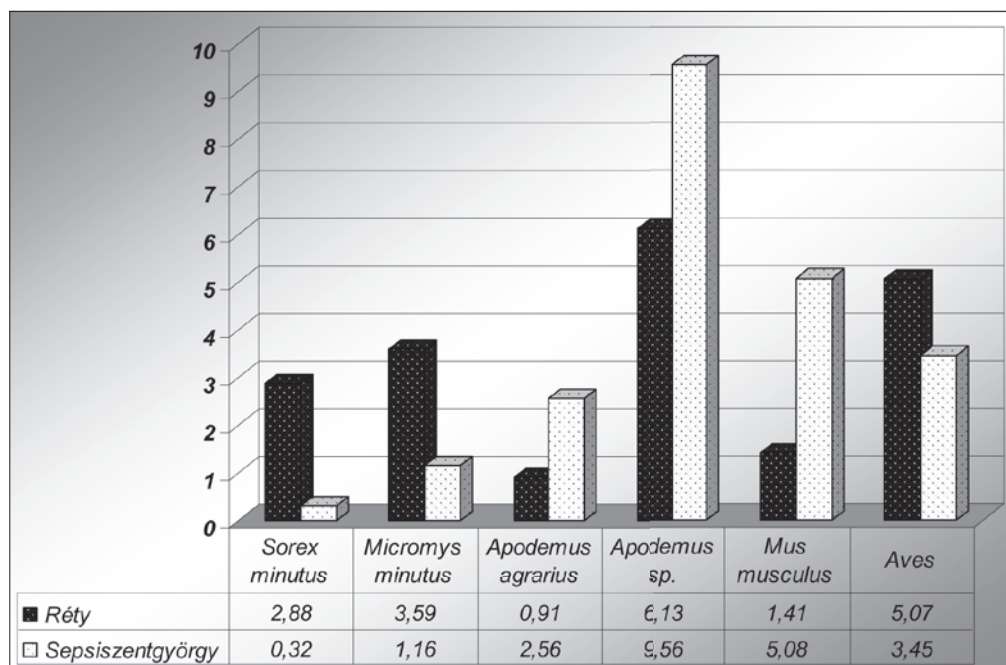
5. ábra

6. ábra

7. ábra

8. ábra

1. táblázat

Faj	2009. december		2010. január		2010. február		2010. március		összes	
	darab	%	darab	%	darab	%	darab	%	darab	%
Cickányok – soricidae										
<i>Crocidura suaveolens</i>	10	1,14	12	2,49	17	4,04	3	0,8	42	1,95
<i>Crocidura leucodon</i>	10	1,14	9	1,87	19	4,52	4	1,07	42	1,95
<i>Neomys sp.</i>	-	-	1	0,2	1	0,23	-	-	2	0,09
<i>Sorex araneus</i>	2	0,22	7	1,45	10	2,38	-	-	19	0,88
<i>Sorex minutus</i>	-	-	2	0,41	3	0,71	2	0,53	7	0,32
Pocokfélék – Microtidae										
<i>Pitymus subterraneus</i>	-	-	1	0,2	-	-	-	-	1	0,04
<i>Microtus arvalis</i>	603	69,31	351	72,97	259	61,66	274	73,45	1487	69,35
Igazi egerek – Muridae										
<i>Micromys minutus</i>	11	1,26	4	0,83	7	1,66	3	0,8	25	1,16
<i>Apodemus agrarius</i>	21	2,41	14	2,91	8	1,9	12	3,21	55	2,56
<i>Apodemus sp.</i>	106	12,18	24	4,98	53	12,61	22	5,89	205	9,56
<i>Rattus sp.</i>	1	0,11	-	-	2	0,47	2	0,53	5	0,23
<i>Mus musculus</i>	46	5,28	38	7,9	10	2,38	15	4,02	109	5,08
Menyétfélék – Mustelidae										
<i>Mustela nivalis</i>	-	-	-	-	-	-	1	0,26	1	0,04
Denevérek										
<i>Nyctalus noctula</i>	25	2,87	9	1,87	12	2,85	24	6,43	70	3,26
Madarak – Aves	35	4,02	9	1,87	19	4,52	11	2,94	74	3,45
Összesen	870	100	481	100	420	100	373	100	2144	100

2. táblázat

	2009. december	2010. január	2010. február	2010. március
<i>Rallus aquaticus</i>			1	
<i>Coturnix coturnix</i>			1	1
<i>Passer domesticus</i>	19 54,28%	5 55,55%	10 52,63%	4 36,36%
<i>Passer montanus</i>			1	1
<i>Galerida cristata</i>		1		
<i>Emberiza citrinella</i>	1	1		
<i>Parus major</i>	2	1	1	
<i>Erithacus rubecula</i>	1			
<i>Turdus merula</i>			2	
<i>Turdus pilaris</i>			1	
<i>Sitta europaea</i>				1
<i>Troglodytes troglodytes</i>	1			
<i>Fringilla coelebs</i>	1		1	2
<i>Carduelis chloris</i>	1			
<i>Carduelis carduelis</i>	1		1	
<i>Coccothraustes coc.</i>				1
Indet.	8	1		1
Összesen	35	9	19	11

3. táblázat

Faj	Sepsiszentgyörgy 2009–2010 %	Jászváros 1994–95 %	Bákó 1997–98 %
Cickányok – soricidae			
<i>Crocidura suaveolens</i>	1,95	0,26	0,14
<i>Crocidura leucodon</i>	1,95	0,26	0
<i>Neomys sp.</i>	0,09	0	0
<i>Sorex araneus</i>	0,88	0	0
<i>Sorex minutus</i>	0,32	0	0
Pocokfélék – Microtidae			
<i>Pitymus subterraneus</i>	0,04	0,52	0,14
<i>Microtus arvalis</i>	69,35	52,99	73,95
Igazi egerek – Muridae			
<i>Micromys minutus</i>	1,16	0	0,4
<i>Apodemus agrarius</i>	2,56	0,26	0
<i>Apodemus sp.</i>	9,56	24,42	9,58
<i>Rattus sp.</i>	0,23	0	0,14
<i>Mus musculus</i>	5,08	13,76	11,06
Menyétfélék – Mustelidae			
<i>Mustela nivalis</i>	0,04	0	0
Denevérek			
<i>Nyctalus noctula</i>	3,26	0	0
Madarak – Aves	3,45	6,23	4,59

4. táblázat

Faj	1980. tél – Réty %	2010. tél – Sepsiszentgyörgy %
Cickányok – soricidae		
<i>Crocidura suaveolens</i>	0,14	1,95
<i>Crocidura leucodon</i>	0,56	1,95
<i>Crocidura</i> sp.	0,07	0
<i>Neomys</i> sp.	0	0,09
<i>Sorex araneus</i>	0,7	0,88
<i>Sorex minutus</i>	2,88	0,32
Pocokfélék – Microtidae		
<i>Arvicola terrestris</i>	0,14	0
<i>Pitymus subterraneus</i>	0	0,04
<i>Microtus arvalis</i>	78,01	69,35
Igazi egerek – Muridae		
<i>Micromys minutus</i>	3,59	1,16
<i>Apodemus agrarius</i>	0,91	2,56
<i>Apodemus</i> sp.	6,13	9,56
<i>Rattus</i> sp.	0	0,23
<i>Mus musculus</i>	1,41	5,08
Menyétfélék – Mustelidae		
<i>Mustela nivalis</i>	0,21	0,04
Denevérek		
<i>Nyctalus noctula</i>	0	3,26
Madarak – Aves	5,07	3,45

